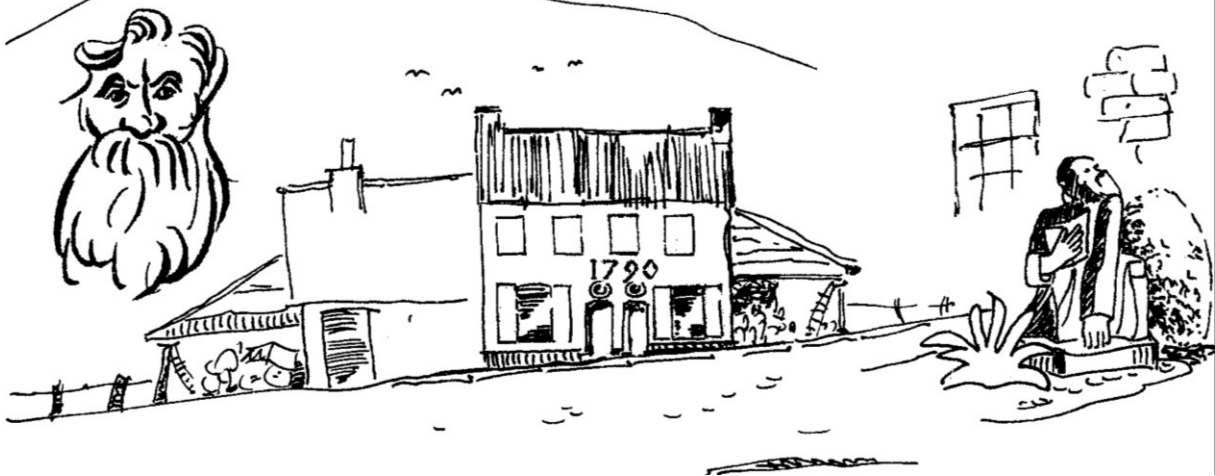

Nieuwsbrief 2017

Beste leden en sympathisanten

Ons zilveren jubileumjaar 2016 is voorbijgevlogen. Ons genootschap blijft bruisen van de vele activiteiten. Dat kan je lezen in deze nieuwsbrief.

De laatste jaren gingen we op zoek naar nieuwe medewerkers. Geregeld komen jonggepensioneerden een jaartje meedraaien en zij worden wel eens enthousiaste medewerkers. De ouder wordende stichters zien met vreugde die 'jongeren' komen!

Onze succesvolle Vlaamse Zangavonden zijn een bescheiden bewijs van onze intense werking. Ook ons kleutertoneel *Hoe leefden onze (over)grootouders* bloeit. Het startte in 1999 met drie acteurs en telt er nu acht! Vorig jaar speelden we voor 35 derde kleuterklassen en de teller staat momenteel op 659 opvoeringen.

Wij denken ook aan onze jeugd. Op het gemeentehuis stelden we aan hen onze werking en activiteiten voor. Het kwartiertje werd door hun interesse een dik half uur. De jeugd zingt niet alleen, zij *rappen* nu teksten, een ritmisch declameren. Vele van de duizend gedichten van De Clercq zijn zeer ritmisch. Misschien zal onze jeugd zijn gedichten ooit wel eens gaan rappen. Tevens startten we dit jaar binnen de Deerlijkse speelpleinwerking met een zoekspel rond de geschiedenis van de Kapel ter Ruste (1639), het geboortehuis René De Clercq (1790) en de 500 jaar oude Sint-Columbakerk.

Het museum, intussen 25 jaar geleden gerestaureerd, was dringend aan een opknappingsbeurt toe. Het houtwerk kreeg van ons bestuurslid Sabine en haar man Johan een likje verf. In de tuin werd een behoorlijke berging gemetst door onze bestuursleden Luc en Guido.

Al deze activiteiten kunnen we realiseren dankzij jullie milde steun. Alle vrijwilligers werken totaal gratis. Jullie, trouwe financiële supporters, op wie we blijven rekenen, zullen ons enthousiasme hoog houden. Onze oprechte en hartelijke dank ervoor.

**Lid word je vanaf 10 euro
erelid vanaf 15 euro en beschermend lid vanaf 25 euro**

BE49.4635.1470.1171 – KREDBEBB – René De Clercqgenootschap Deerlijk

ACTIVITEITENKALENDER 2017

Donderdag 26 januari: Gedichtendag

In de scholen, bibliotheek, gemeentediensten en enkele winkels worden gratis posters met het gedicht 's Avonds als ik slapen ga van René De Clercq verspreid. Dit gedicht werd op muziek gezet door Catharina van Rennes (1858 – 1940).

Vrijdag 24 februari: 25ste Vlaamse Zangavond om 20 uur in d'lefte

Onder leiding van Egied Vandommele zingen wij samen mooie Vlaamse liederen. De samenzang wordt begeleid door een gelegenhedsorkest en ondersteund door drie koren. Toegang + zangboekje + drankje: 5 euro. Iedereen welkom. Breng vrienden en familie mee!

Dinsdag 21 maart: 15de Nacht van de Geschiedenis om 20 uur in o.c. d'lefte

Digitale projectie van oude filmpjes op groot scherm over het reilen en zeilen van de gemeente. Organisatie: Davidsfonds i.s.m. de Heemkring Dorp en Toren en het René De Clercqgenootschap.

Zondag 23 april: Erfgoeddag, thema 'Ons verleden, onze zorg'

Terwijl de Heemkring met een autocar een tocht door Deerlijk maakt op zoek naar het heden, verleden en toekomst, organiseert het René De Clercqgenootschap in het De Clercqmuseum een quiz: oude prentkaarten linken aan huidige straatnamen.

Org.: Heemkring Dorp en Toren, René De Clercqgenootschap en Werkgroep Erfgoed.

Van zondag 23 april tot zondag 29 oktober is het museum elke zondag gratis open

Niet alleen elke zondag van 14.30 tot 18 uur, maar ook elke dag kunt u, na afspraak, het museum bezoeken (tel. 056/72.86.70 of dhaluin.dekeyser@telenet.be). U beleeft met een gids-verteller een hele brok boeiende geschiedenis. In dat huis, gebouwd in 1790, gaat u 200 jaar terug in de tijd. Naar een tijd zonder elektriciteit of modern comfort. U gelooft uw eigen ogen niet of denkt vol nostalgie aan uw prille kinderjaren.

Maandag 12 juni: René De Clercqherdenking om 19 uur aan zijn graf

Elk jaar, op De Clercqs sterfdag van 12 juni (1932) organiseert IC Dien, i.s.m. het René De Clercqgenootschap, aan Renés graf een plechtigheid. Joost Vandommele houdt de gelegenheidstoespraak gevolgd door voordracht, samenzang en bloemenhulde.

Zondag 18 juni: Midzomermarkt

Op zondag 18 juni is het feest in het hele centrum van Deerlijk en zijn alle vrijwilligers in de weer. Het René De Clercqhuis wordt opnieuw wat het vroeger ooit was: 'Estaminet Het Damberd'.

Van 25 juni tot 22 oktober: elke zondagnamiddag boekenmarkt in het museum

U kunt er zeldzame mooie boeken, elpees en video's kopen voor een prikje.

In september: vertelwandeling voor de vierde leerjaren

Naar jaarlijkse gewoonte organiseren wij in de maand september rondleidingen voor het vierde leerjaar. We behandelen de plaatselijke geschiedenis (kerk en retabel, Deerlijks drie Groten, standbeelden, De Clercqmuseum, merkwaardige gebouwen, enz.).

In november: verteltheater voor de derde kleuterklasjes

Elke schooldag in november spelen wij, in het museum, voor de kleuters van de derde kleuterklasjes het verteltheater: Hoe leefden onze (over)grootouders? Dit doen we voor alle scholen van de regio en met succes: reeds 661 opvoeringen!

25ste VLAAMSE ZANGAVOND

Rond de piano van René De Clercq

Na 25 jaar zingen vieren wij feest!

25 jaar geleden in februari 1993 organiseerde het René De Clercqgenootschap in het museum voor de eerste maal een Vlaamse zangavond met een toen nog zeer beperkte opkomst. Heel vlug bleek het René De Clercqhuisje te klein en werd er naar d'Iefte uitgeweken. Steeds maar groeiend, nu al met de medewerking van drie koren, een gelegenheidsorkest, voordracht, solo. De laatste jaren is de zangavond uitgegroeid tot een waar succes met meer dan 300 zingende mensen. Wij zingen samen de mooiste Vlaamse volksliederen en brengen een passende hulde aan onze grote componisten en tekstdichters: Emiel Hullebroeck, René De Clercq, Albrecht Rodenbach, Peter Benoit, Armand Preud'homme en zoveel anderen. Alle aanwezigen krijgen een mooi verzorgde liedbrochure en ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan een welkomstdrankje.

Koren Bekaerts Notenclub o.l.v. Carlos Vandorpe, begeleiding Marc Derdeyn
K. P. Z. Sint-Lodewijk o.l.v. Jeanno Defrenne
Volta o.l.v. Didier Debels

Begeleiding Jeanno Defrenne (*dwarsfluit*), Didier Debels (*piano*), Mario Piers (*piano*)
Armand Storms (*basklarinet*), Paul Tuts (*gitaar*), Johan Vlaeminck (*slagwerk*)

Solo Carine Viaene, Wim Vancauwenberghe, Egied Vandommele

vrijdag 24 februari 2017 om 20 uur
gemeenschapscentrum d'Iefte, Hoogstraat 122, Deerlijk
toegang + zangboekje + drankje: 5 euro

De Clercq musiceert ten huize Pieck. Zijn vriendin Ria Vervoort, de groot tante van Gert Verhulst, speelt piano. Adri Pieck maakte deze prachtige houtskooltekening.

NIEUW: GEDICHTENDAG NU OOK IN HET MUSEUM VAN RENÉ DE CLERCQ

Op donderdag 26 januari kon je 's morgens op je klokradio al horen dat het Gedichten-
dag was. Gedichtendag? Een gewone werkdag jawel, maar voor het De Clercqteam een
speciale drukke dag. Tien jaar reeds bezorgen we aan de scholen in Deerlijk een mooie
poster, dit jaar met het gedicht 's Avonds als ik slapen ga van René De Clercq. Bij de
gemeentediensten en in een vijftal handelszaken kon iedereen die poster gratis beko-
men. Dit is intussen traditie geworden!

Onze voorzitter Arnold stelde voor om dit jaar, ter gelegenheid van de tiende Gedichten-
dag, ook het museum open te stellen. Daar konden de be-
zoekers niet alleen de poster
maar ook De Clercqs werkka-
mer bewonderen, met de
schrijftafel waaraan vele ge-
dichten het licht gezien heb-
ben.

De bestuursleden gaan enthousiast aan de slag. Knetterend haardvuur en stemmig
kaarslicht zorgen voor een gemoedelijke sfeer. Er wordt voor koffie gezorgd en zelfs de
taart en de bubbels ontbreken niet. Er wordt over onze dichter en zijn bewogen leven
verteld. Elke bezoeker krijgt de kans zijn lievelingsgedicht voor te dragen. Deze cocktail
van grote en kleine poëzie wordt telkens ingeleid door de eloquente Jan Dhaluin.

Het wordt een stemmige namiddag die opende met het intimistische *Avondliedeke ('t Is
goed in 't eigen hert te kijken)* van Alice Nahon. Bestuurslid Guido brengt *Visite* van
Luuk Gruwez en onze dichters José Vandenbroucke en Jenny Dejager dragen voor uit
eigen werk. Nog twee bestuursleden treden naar voor: Sabine brengt een gedicht van
haar zoon en Antoon verrast met eigen gedichten. Jan Deloof zorgt voor een poëtische
groet en Johanna laat twee gedichten van haar vorig jaar overleden man, Toon
Callewaert, voordragen. Een treffend moment.

Regine, onze schepen van cultuur, herinnert ons aan het gedichtenfeest van 2015, met
de voorstelling van de kunstmap *De Clercq Ongebonden*, waaruit zij toen een gedicht van
De Clercq in het Engels voordroeg. Zij staat achter ons initiatief! Met een lach en een
traan verloopt de namiddag in de beste stemming.

Zou op de *Gedichtendag*, sinds een paar jaar uitgebreid tot een *poëzieweek*, ons initiatief
niet op een avond of een zaterdag kunnen doorgaan, en uitgroeien tot een mooie traditie
waar dichters en declamatoren zich kunnen uitleven?

Graag uw mening aan Jan Dhaluin: 056/72.86.70 of dhaluin.dekeyser@telenet.be

Jan Dhaluin, Antoon Flo

'S AVONDS ALS IK SLAPEN GA

's Avonds, als ik slapen ga,
volgen mij honderd engelen na.
Zij kiezen elk hun zitje,
Doornroosje naast Sneeuwwitje.
Zij kijken, kijken, kijken.
Ik weet op wie zij lijken.
Zij fluisteren en wenken:
Zij willen mij wat schenken.
Daar komen ze al mij kussen,
en, slaap ik ondertussen,
mooi spelen ze op mijn hartklavier:
droom, droom, uw liefste is hier.

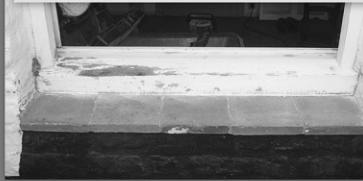
*Gedichtendag 26 januari 2017, gedicht van René De Clercq uit 1921
gratis aangeboden door het René De Clercqgenootschap Deerlijk*

BESTUURSLEDEN BOUWEN EEN NIEUWE BERGING

Dank aan onze vrijwilligers-bestuursleden die met kennis van zaken het museum onderhouden. In de tuin werd een behoorlijke berging gemetst door onze bestuursleden Luc en Guido. Het houtwerk werd vakkundig geschilderd door ons bestuurslid Sabine en haar man Johan. Puik werk! En volledig gratis!

BESTUURSLEDEN SCHILDEREN HET MUSEUM

**t'ziet er al
heel wat beter uit !**

TERUGBLIK OP ERFGOEDDAG 2016

Erfgoeddag vormt de jaarlijkse start van het nieuwe museumjaar. In 2016 mocht het iets speciaals zijn want het museum in het geboortehuis van René De Clercq bestaat 25 jaar. Het thema van Erfgoeddag 2016 'Rituelen' leent er zich uitstekend toe. Jan Dhaluin, onze secretaris, stelt voor om een verteltheater over familiale rituelen op te voeren. Hij zet de krijtlijnen uit waar alle rituelen in verweven zijn: de notaris, de bouwheer, de pastoor die het huis inwijdt, de geboorte van de kleine René...

Leen Lefebre, onze administratieve medewerkster, staat in voor de organisatie, de contacten met de gemeente en de vooraf inschrijvingen voor de opvoeringen. Alle bestuursleden helpen bij de voorbereidingen: opmaken van uitnodigingen en geboortekaartjes, aankopen van likeur en suikerbonen, kostuums huren, plaatsen van tenten, wafels bakken, enz.

Notaris Norbert Vandercruyssen

Pastoor Luc Seynhaeve

De notaris in mooi kostuum vertelt over de bouw van 'zijn huis' in 1790. *'Het huis is zeer modern, want in steen, met alle comfort, vuur en water binnen in huis, een stoof in de keuken waar je kunt op koken en water aan de pomp met de pompebak, wat een luxe!'*

Meneer de *Paster* met zijn misdienaar (Kwinten) staat al klaar om het huis in te wijden. Hij zegent het huis en de toeschouwers rijkelijk met kwast en water, onder het zingen van mooie Latijnse gezangen, prachtig.

Als we het huisje binnenkomen bij Charles De Clercq (Guido Malfait) en Pauline Gheysens (Marina Parmentier) nemen we een stap vooruit in de tijd, van 1790 naar 1877. Het personage 'De tijd' (Jan Dhaluin) maakt de brug en vertelt die overgang aan het publiek.

Charles en Pauline hebben een kindje gekocht René. Charles stelt zijn zoontje trots voor aan *gebuurs* en familie. Pauline zegt dat ze een scapulier kreeg voor haar kindje van de *paster* en dat ze haar kerkgang moet doen na 40 dagen om gezuiverd te worden. Racheleke (Merel) het jongste zusje van René zingt zachtjes voor hem 'Wie zal er ons kindeke douwen'. Dooppeter Desiré (Jos Pollet) en doopmeter Flavie (Sabine Degloire) trakteren met *dreupels, ne klaren of ne zoeten*. Tante Marleen en nonkel Johan bakken wafels op het stoofje en in de tuin tapt *cafébazinne* Erna duchtig bierkes van 't vat. Bij het weggaan krijgt iedereen van Mieke suikerbonen mee en een doopkaartje met o wonder een gedichtje van de boreling René De Clercq 'Mijn ventje slaapt'.

MIJN VENTJE SLAAPT

*Mijn ventje slaapt
en de sterrekens blinken
goudgeluwgroen.
Ze lonken lief
en ze lachen en pinken
als oogskes doen.
O kreeg ik nu,
uit de hand van een engel,
een sterrenkroon;
Ik zette haar op uw koppeken,
bengel...
hij slaapt zoo schoon!*

René De Clercq, 1877 - 1932
Liederen voor 't Volk, 1903

www.renedeclercq.be

Sabine Degloire

ERFGOEDDAG ZONDAG 23 APRIL 2017

ONS VERLEDEN, ONZE ZORG

Heb je al gehoord van den asschendries, den spickere, hofstraete, diesveldt, de splete van ooteghem, den geweireput aen den esschenboom, de galghe, den doorenstruck, den keyzelbergh, den teisweg, het kasteel en de Colombacapelle? De Heemkring organiseert drie rondritten met de autocar voor een tocht door Deerlijk. Tijdens de rit krijg je uitleg over bovenstaande benamingen en over het verleden, heden en de toekomst van onze gemeente. De bus houdt uiteindelijk halt aan het museum.

Het René De Clercqgenootschap organiseert in het De Clercqmuseum een quiz: oude prentkaarten linken aan huidige straatnamen. Een mysterieus voorwerp doet dienst als schiftingsvraag. Mooie prijzen te winnen.

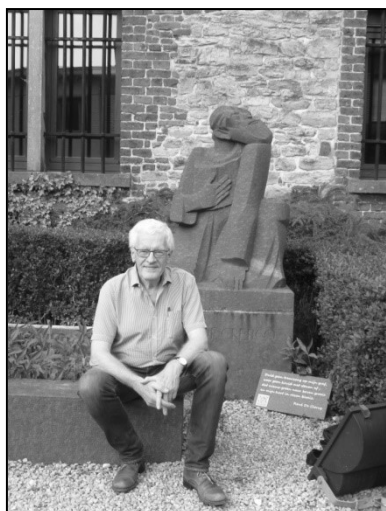
Org.: Heemkring Dorp en Toren, René De Clercqgenootschap en Werkgroep Erfgoed

RENÉ DE CLERCQ

'STAAT IN DEN STAAT NU STOUT GENOEG'

Jean-Pierre Rondas

Wie kent de West-Vlaamse dichter René De Clercq nog? Niemand en iedereen. Want wat hij schreef overleefde zijn levensloop (1877-1932). Zijn biografie zegt niemand nog iets, maar zijn verzen werden gemeengoed, ook zonder de vermelding van de auteur. Het strafste gedicht over 'Gent', het 'Moederke alleen' dat haar kindeke zal douwen, 'Het hemelhuis', 'Daar is maar één land', 'Tineke van Heule': het waren ooit meezingers. Dat was ook De Clercqs bedoeling, 'volksverbonden' teksten te schrijven. Dat is hem ook gelukt. Zijn succes duurde tot de jaren zeventig, toen het Grote Vergeten begon, aangestookt door de Grote Verdachtmaking van de grote helft van de Vlaamse literatuur uit de 19de en 20ste eeuw. Tijdens de Eerste Wereldoorlog was de dichter immers geëvolueerd van trouwe Belgische vaderlander en monarchist tot een van de meest beluisterde activisten en voorstanders van een onafhankelijk Vlaanderen ooit.

Elk jaar op De Clercqs sterfdag (12 juni) herdenkt de gemeente Deerlijk haar grootste literaire telg. Deze herdenking vormt een van de vele activiteiten van het René De Clercqgenootschap, dat ook de vrijwilligers levert voor de ononderbroken animatie in het René De Clercqmuseum (het geboortehuis), een van de sympathiekste literaire huizen in het land.

Dit jaar (2016) viel 12 juni op een zondag. De huldiging vindt meestal plaats voor het graf van de dichter (met een beeld van Jozef Cantré), pal naast de dorpskerk. Omdat het regende mocht ik mijn lezing in een overvol geboortehuis geven. Meteen mijn eerste 11-julirede dit jaar.

TACTIEK EN OVERTUIGING

Deerlijk zonder René De Clercq, dat kan niet meer. Vlaanderen zonder De Clercq ook niet, en een zangfeest zonder hem al evenmin. Iedereen hier kent minstens één lied van hem. Maar wat hij zong en dichtte had ook betekenis, en op den duur zelfs een politieke betekenis. Welke betekenis? Wat denken we daarvan? Of hebben we geleerd daarover te zwijgen? Kan hij zijn gelijk van ons krijgen?

Of splitsen we hem op in tweeën, de artiest aan de ene en de volksmens aan de andere kant? En niet alleen de volksmens, maar in veel gevallen zelfs de bosmens die de helft van de tijd op de lappen ging en tussen twee zwelgpartijen door er nog eens twee drie volkszangen kon uitpersen? Veel omschrijvingen in geleerde studiën over hem zijn niet veel beter dan de mijne hier. Men wil er per se op uitkomen dat hij van politiek 'geen verstand' had, waarmee bedoeld wordt dat hij dat niet in de vingers had, die trage compromispolitiek die het niet alleen van hoge principes moet hebben, maar die gestaag bezig is met het boren van harde planken - met de handboor. En daar is iets van aan.

Maar vandaag ga ik hier beweren dat dit gebrek ruimschoots gecompenseerd werd door zijn artistiek politiek inzicht op lange termijn, en door de moed om te handelen naar zijn

overtuiging; door de rijkdom aan gedachten die er zelfs in zijn meest opzwepende gedichten uitspringen; door de overvloed aan slimme observaties en genuanceerd verwoorde gevoelens waarover hij beschikte; en door de consistentie in zijn opvattingen, gepaard gaande met het besef van zijn voortschrijdende inzichten. Kortom, een gebrek aan tactiek gecompenseerd door zijn doordacht romantisch Vlaams-nationalisme.

DE ROMANTISCHE VLAAMSE BEWEGING

Vandaag zegt men dat de Vlaamse *Beweging* romantisch is, maar dat de Vlaamsgezinde *partijpolitiek* daarentegen realistisch zou zijn en Realpolitik zou bedrijven. Wel, dat is dan een mooie taakverdeling. Dan mag de Vlaamse Beweging vandaag inderdaad een beroep doen op een De Clercq. Laten we die romantische Vlaamse Beweging niet onderschatten. Het zijn haar eisen van taalbehoud en cultuurautonomie die na slechts 150 jaar België zijn ingewilligd! Het is dankzij haar dat we sinds de vorige eeuwwisseling van een Vlaamse Natie mogen spreken!

Die hele tijd door heeft de Vlaamse Beweging, hoe romantisch dan ook, gefungeerd als een burgerbeweging met een vanzelfsprekende democratische en republikeinse reflex. Welnu, zo'n republiek-die-er-geen-mag-zijn heeft zo zijn jaarlijkse bezinningsmomenten die teruggrijpen naar de beginfasen van die beweging, wat wil zeggen: naar de romantische fasen ervan. Dan komt de Beweging opnieuw aan het woord om de realistische politici te herinneren aan wat ooit de bedoeling was. Dat doen we hier vandaag. Het werklijstje wordt nog altijd geleverd door de romantici.

'Bestuurlijke scheiding', zei de romanticus Pol de Mont.

'Vlaamse regimenten', eisten de romantische Fronters en later de Vossen.

'Zelfbestuur' en 'zelfbeschikking', eiste de romantische activist René De Clercq.

VECHT EN ZWIJGT

'Een België bestaande uit de unie van twee onafhankelijke en vrije volkeren (...), zou dat niet een oneindig veel robuustere staat zijn dan een België waarvan de ene helft zou menen dat ze door de andere helft wordt onderdrukt?' In welk artikel in *De Vlaamsche Stem* of in *De Gazet van Brussel* heeft De Clercq dit tijdens de Eerste Wereldoorlog geschreven? Welnu, het was niet hij die dit gezegd heeft. Hij had het kunnen zeggen, en heeft woorden van die strekking honderd keer neergeschreven, als iemand die immers 'België wou redden'. Wie het echt schreef was De Clercq's tijdgenoot Jules Destrée, net voor de Eerste Wereldoorlog in 1912, in zijn *Lettre au Roi* ('Sire, il n'y a pas de Belges'). En wie het zei maakte een groot verschil. Een Franstalige mocht het zeggen en werd later minister. Een Vlaming mocht het niet zeggen en werd later ter dood veroordeeld.

Wat had De Clercq echt gedaan en echt misdaan? Vanuit Bussum, waar hij tijdens de Eerste Wereldoorlog in ballingschap woonde, had hij met zijn mederedacteuren van *De Vlaamsche Stem* een verjaardagstelegram aan de Koning in De Panne gestuurd, met de vraag om garanties *pour la Flandre autonome dans la Belgique indépendante*. Precies: de vraag dus van Jules Destrée, maar op het verkeerde ogenblik gesteld. Politiek tactisch verkeerd. Het antwoord van de Koning naar Bussum was kil: die Vlaamse verzuchtingen (zoals een Vlaamse universiteit in Gent), dat zijn zorgen voor later. Dit antwoord werd door de immer trefzekere formuleerder De Clercq vertaald in de onverwoestbare slogan: *Vlamingen, vecht en zwijgt*.

LOYAAL, MAAR ONDER VOORWAARDEN

De volgende stap was dat *De Vlaamsche Stem* het over een **voorwaardelijke** loyauteit aan de staat België begon te hebben. En over federalisme. De Clercq verdiende toen zijn

brood als leraar aan de Belgische school in Amsterdam en dat kon hij omdat hij vastbenoemd leraar talen was aan het Atheneum in Gent. Dus toen dat fameuze ontslag als atheneumleraar viel, was hij ook niet meer houdbaar als leraar in Nederland.

Want voorwaardelijke loyauteit, dat kon niet. Wat recht was, kon aan Vlamingen alleen genadiglijk *verleend* worden. Liefst zonder dat ze erom vroegen. Vlamingen moeten maar geen voorwaarden stellen, vooral niet als ze voor een keer een hefboom in handen hebben. Het probleem stelt zich nog vandaag. Wat voor andere loyauteit (dan de voorwaardelijke) aan België zou de Vlaamse Beweging misschien kunnen hebben? Een **onvoorwaardelijke** misschien? Aan de vergrendelde democratie waartoe die Belgische staat verworpen is? En een onvoorwaardelijke loyauteit aan wie? Aan onze voogden soms?

‘De Voogden’ (uit *De Noodhoorn*, 1916)

Staat in den Staat nu stout genoeg.
Vlaanderen is groot en oud genoeg.
Weg met de Voogden!

Waar het recht niet deugt,
en bedrog verheugt,
waar lasteren roem en gewin is,
waar uw bloed wordt gevergd,
en uw armoe getergd,
wijl uw spraak te gemeen en te min is;
Vlamingen op, bij duizenden op,
met hartig hart en koppigen kop!
Wij sloopen en bouwen,
wij nemen en houden,
tot alles ons recht naar den zin is.

Rekening, regeling, werk van duur:
Weg met de Voogden! Zelfbestuur!

Als de dragers der eeuw,
staan de Vos en de Leeuw,
de Kunst en de Kracht in den lande.
Wordt wakker en los,
zo de Leeuw en de Vos.
Slechts honden liggen aan banden.

Staat in den Staat nu stout genoeg.
Vlaanderen is groot en oud genoeg.
Groeit den heren tot schande.

Rekening, regeling,
Zelfbestuur!
Weg met de Voogden!

De geschiedenis zit proppensvol contingentie. Een mens maakt een plan, denkt dit plan volgens plan uit te kunnen voeren, en daar gebeurt iets. Daar geschiedt iets. Een oorlog

bijvoorbeeld. Een terreuraanslag. Plan aan flarden, en met die flarden gaat de mens weer aan de slag, maar onder andere voorwaarden. In De Clercqs geval: een oorlog, een verbanning, een telegram, een antwoord, een weerwoord. Maar die maalstroom wordt geconfronteerd met een grondstroom waarin menselijke actoren opereren. De ene actor (Frans van Cauwelaert in dit geval) zegt tot de andere: 'spreek nu niet, laat u niet provoceren als ze *flamboche* tegen u zeggen, 't is het moment niet'. Zegt de andere actor (René de Clercq in dit geval): 'ik weet dat het het moment niet is, maar ik moet toch spreken.' En dat deed De Clercq. En hij zong. Hij blies op zijn *Noodhoorn*, en splitste de Vlaamse Beweging.

De Clercq werd het separatisme in gedreven omdat zijn vraag naar gelijkberechtiging door de Franstaligen als *crime contre la conscience nationale* werd gebrandmerkt. Het was zelfs geen opiniedelict meer, het was een misdaad. En het was een misdaad omdat het om gelijkberechtiging voor Vlamingen ging. Welnu, gelijkberechtiging veronderstelt minstens twee deelnemers. Diegene die al rechten heeft, en een tweede die evenveel rechten wil als die eerste. Precies daarom kwamen de passieven intellectueel in moeilijkheden. Dat was zo in 1916, en dat is zo vandaag in 2016. Dat zit zo:

TWEE IDEALE BELGIËS

Twee opvattingen over het ideale België staan tegenover elkaar. De Vlaamse luidt: wij kunnen met België leven als er gelijkberechtiging is voor de twee componenten. De Franstalige opvatting luidt: het ware beter dat er geen componenten waren, dat er slechts eenheid heerste. De monarchistische opvatting als het ware. En omdat zij het waren en gedeeltelijk nog altijd zijn die aan de Vlamingen die rechten moeten *gunnen*, is het nooit ofte nimmer 'het moment'. Dus wilde Frans van Cauwelaert (die heel goed wist dat er twee volkeren waren) in zijn politiek *handelen* de twee componenten niet benadrukken; maar in de schaar zat hij. Hij zou de meningsverschillen bevriezen! Hoezo? Waren er dan meningsverschillen? Het land was toch één?

Het beste is dit nog te vergelijken met de *communautaire standstill*, gearrangeerd door de eerste Vlaams-nationalistische partij na de Tweede Wereldoorlog die het land bestuurt. Ook als we zowat over de scheeftrekkingen struikelen, dan nog zwijgen we erover.

Het kwam er ook voor De Clercq op neer dat je separatist bent als je een rechtvaardig België vraagt. Ook wat dit betreft is er honderd jaar later niets veranderd.

ILLUSIES, POSES EN MORALINE

Maar ook de redelijke De Clercq, heel lang gelovend in de Koning die de Vlamingen hun rechten wel zou gunnen; ook hij geraakte in de schaar. Van het moment dat hij schreef dat Vlaanderen *Onverduitsst en Onverfranst* zou zijn, en de Vlaming *Noch Waal noch Pruis*, had hij het al zitten. Want dat wou zeggen dat hij het Belgische verfranste regime gelijkschakelde met een Duits bezettingsregime. Wat hij ook zou zeggen over Vlaanderen, separatisme was de uiterste consequentie, niet alleen voor de Belgicisten, maar ook voor hemzelf.

Maar de passieven, Frans van Cauwelaert op kop, moeten toch beter hebben geweten? Heel die Belgische optie van de passieve flaminganten voor en tijdens en na de Eerste Wereldoorlog is toch een illusie gebleken? Wat waren die mensen bedrogen toen de beloftes maar niet werden nagekomen! Zelfs de simpele cultuur-flamingantische eis van Vlaams in Vlaanderen: de volledige inwilliging ervan heeft toch tot 1970 geduurd? Heel die pose van loyauteit aan het Belgische vaderland had toch iets hypocriets? La Belgique

was toch nooit van plan geweest om die zogenaamd Belgische wensgedachte van evenwaardigheid uit te voeren? Al die verwijzingen vandaag naar Vlaams-nationalisme met en zonder streepje, dat wil zeggen, van Vlaams-nationalisme in of buiten het Belgische staatsverband, dat is toch allemaal misplaatste moralisering zolang Franstalig België meent in een uitzonderingstoestand te mogen leven?

HET GELIJK VAN DE ACTIVISTEN

De intern-dichterlijk-politieke evolutie van René De Clercq was de juiste. Dat houdt in dat het Belgische patriottisme van de passief-flamingant Frans van Cauwelaert de verkeerde houding was. De actieven, met De Clercq, hadden toch gelijk gehad met hun vernederlandsing van de Gentse universiteit? Ze hebben er nog eens een extra twintig jaar moeten op wachten. Zo taai en zo woordbrekerig is het belgicisme. De actieven hebben ook gelijk gekregen met hun stellingen over federalisme. En ze krijgen straks nog meer gelijk, want wat ze in feite gevraagd hadden was confederalisme. En het uiteindelijke gelijk zullen ze krijgen als zal blijken dat een confederaal Vlaanderen ook een confederatie met Nederland zal kunnen aangaan.

De romantische bosmens René had gelijk. Hij zag politiek heel ver. En als het zover is, vragen we hem alsnog op de begrafenis waarop hij zich zo had verheugd.

Er ligt een staat te sterven,
Was nooit geheel gezond,
Hij liet een volk verderven,
Ging zelf daaraan ten grond.

Er ligt een staat te sterven,
Die oogen hebben zien 't -
Heeft menig werven
Een goeden dood verdiend.

Er ligt een staat te sterven,
Heel zachtjes, zonder pijn.
Twee volkeren zullen erven.
Ik zal op de uitvaart zijn.

BEZOEK DEERLIJK MET GIDS-VERTELLER

BEZOEK RENÉ DE CLERCQMUSEUM

Dag en tijdstip naar keuze mits reservatie.

Duur: 75 minuten

Aantal deelnemers: max. 25 personen

Prijs: € 2 per persoon met een minimum
van € 30 per gidsbeurt.

BEZOEK SINT-COLUMBARETABEL

Dag en tijdstip naar keuze mits reservatie.

Duur: 60 minuten

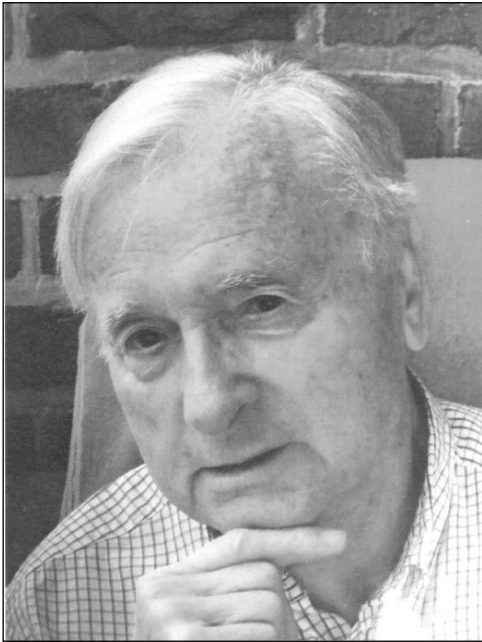
Aantal deelnemers: max. 35 personen

Prijs: € 2 per persoon met een minimum
van € 30 per gidsbeurt.

Niet tijdens de erediensten.

Reserveer bij: Jan Dhaluin - 056/72.86.70 - dhaluin.dekeyser@telenet.be

GRAFICUS GILBERT VAN DAMME IS NIET MEER

De graficus en publicitair tekenaar Gilbert Van Damme werd geboren op 22 april 1932 in Drongen, en stierf in Gent op 17 oktober 2016. Onze innige deelneming gaat alsnog naar zijn echtgenote Georgette en familie.

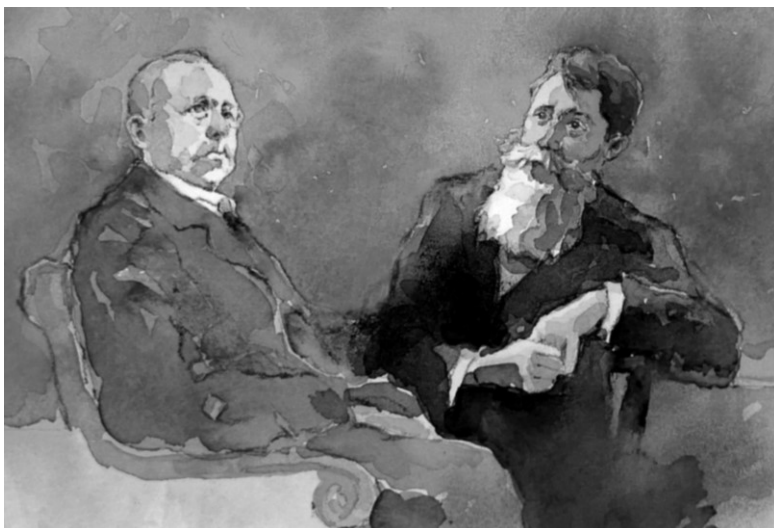
Bij de opening van het museum in 1991 realiseerde ons bestuurslid Armand Deknudt de videoclip *Curriculum vitae*. Een ongecompliceerd liefdevol filmrelaas dat in 15 taferelen het leven van onze dorpsgenoot De Clercq bezingt. Hiervoor heeft Gilbert niet minder dan 62 aquarellen getekend en geschilderd. Hij legde er zijn ziel in en maakte van elke aquarel een stukje schoonheid. En dat alles gratis. Voor niets!

Het René De Clercqgenootschap zal Gilbert immer dankbaar zijn voor het vele werk dat hij voor onze vereniging presteerde.

Huwelijksinzegening van René De Clercq en Marie Delmotte door pastoor Hugo Verriest op 25 augustus 1903 in de kerk van Ingoigem.

Aquarel Gilbert Van Damme

In zijn Gentse periode zette De Clercq zich in voor de sociale strijd. Hier in gesprek met zijn vriend Edward Anseele.

Aquarel Gilbert Van Damme

IN MEMORIAM MAY CLAERHOUT

Jan en Mieke Dhaluin

BEELDHOEWSTER MAY CLAERHOUT THUIS OVERLEDEN

De bekende beeldhouwster May Claerhout (77) is op 7 november 2016 in haar woning in Malle overleden aan de gevolgen van een hersentumor. Zij genoot internationale faam als kunstenares en stelde tentoon in binnen- en buitenland.

May Claerhout werd op 21 februari 1939 in Pittem geboren. Zij volgde geen specifieke kunstopleiding en is dus eerder te beschouwen als een autodidact. Zij maakte beelden in terracotta, brons en porselein. Haar kunst werd soms als *volks* omschreven, hoewel zij ook uitblonk in het creëren van *ernstig* werk. Zo tref je in Antwerpen werk van haar in de metrostations *Opera* en *Van Eeden*, de hotelschool Piva, enz. Aan het Europees parlement in Brussel staat het officiële standbeeld van Europa te pronken en aan de basiliek van Koekelberg schittert een indrukwekkend Damiaanbeeld.

De jongste jaren legde May zich toe op het maken van beelden in porselein. Diezelfde beelden waren in december 2015 nog te bewonderen in het Kasteel de Renesse in Oostmalle. Niemand kon toen vermoeden dat het haar laatste expositie zou zijn...

MAY EN HAAR MAN ARMAND, VRIENDEN VAN ONS MUSEUM

Armand telefoneerde ons dat May ernstig ziek was. Wij werden verrast door haar spoedig overlijden. We konden de begrafenis niet bijwonen en gingen bij haar thuis afscheid nemen waar May opgebaard lag in de woonkamer. De flamboyante kunstenares in woord en beeld lag er zo stil en vredig, voor eeuwig ingeslapen, een beeld dat we voor altijd zullen meedragen. Voor ons zal zij in haar kunstwerken verder leven.

May en haar man Armand Storms waren niet alleen beschermend lid van ons genootschap, we konden ook altijd beroep op hen doen. May als internationaal befaamd tekenaar en beeldhouwster en Armand als begenadigd muzikant.

Joost Vandommele, jongste kleinkind van René De Clercq, had een klein model van het grafmonument van zijn grootvader in bezit. Dit model was een ontwerp van de vermaarde beeldhouwer Jozef Cantré. Wij droomden ervan replica's van dat beeldje te laten maken. Die droom werd door May op een prachtige manier gerealiseerd.

Haar man, Armand, koorleider en muzikant speelt al geruime tijd op de basklarinet in ons gelegenheidsorkest op onze jaarlijkse Vlaamse zangavond. Dit jaar vindt die plaats op vrijdag 24 februari, **en dit voor de 25ste keer!** Kortom, het eerder ver gelegen Malle waar zij wonen, was geen beletsel om ons in Deerlijk te laten genieten van hun kunde, medewerking en steun.

MAY WAS OOK EEN BEGENADIGDE SCHRIJFSTER

May had ook de gave van het woord, gesproken en geschreven. Zo hield zij honderden causerieën voor verenigingen en tientallen spreekbeurten in aula's, waar zij zich kipleker voelde en dat geleerd publiek wel eens duchtig de les las. Ontelbaar zijn haar veelgelezen cursiefjes in het weekblad de *Volksmacht*, het toenmalige ledenblad van het ACW. We pikken er een tekstje uit.

Leven en geboren worden

Ik word wakker midden in de nacht. Het huis is stil. Ik glip van tussen de lakens en door het venster, zuig ik diep de zoete nachtlucht in. Nog sta ik midden de heerlijkheid van het leven, maar elke polsslag voert mij naar het onontkoombare. God heeft mij een termijn gesteld waarin ik op aarde mezelf mag zijn. Hoe kostbaar en hoe lief is mij het leven. Ik moet het zien uit te buiten, te gebruiken, want ik heb alles te winnen en niets te verliezen. Hoog aan de hemel schuift de maan langzaam voor een ster die vlak naast haar mantel schittert. Als ik eenmaal tot stof ben weergekeerd, als er bloemen bloeien op mijn graf, zal het machtig gewentel daarboven doorgaan maar andere ogen dan de mijne zullen het zien. Ik huiver om mijn nietigheid.

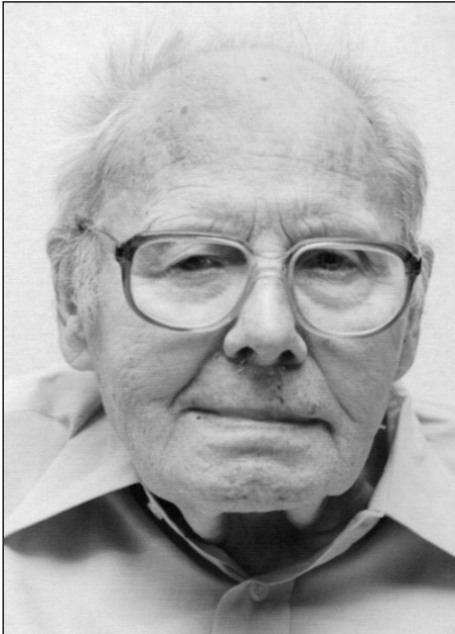
Leven en dood. Ik voel mij bij de doodsgedachte als een ongeborn kind dat de moederschoot niet wil verlaten. Geboren worden en sterven, misschien is dit wel hetzelfde. Ik weet het niet. Gelukkig.

*Grijpen, gegrepen zijn.
Een huis telt hoeveel muren, een hart hoeveel geduld, een opstand hoeveel uren.*

JOOST BRENGT VERSLAG UIT

VADER HERMAN OVERLEDEN

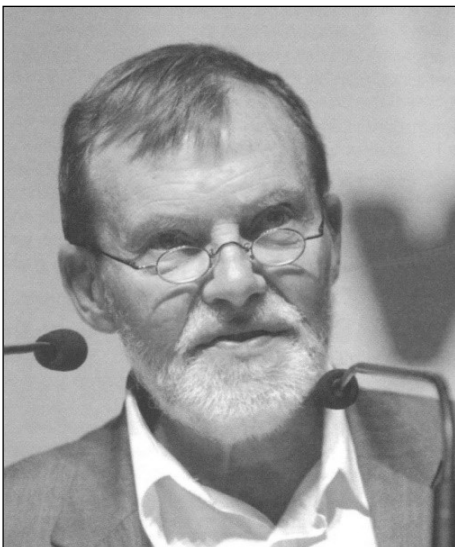

Met Herman Vandommele (Moeskroen, 25 november 1921 – Sint-Niklaas, 29 maart 2016) is de laatste van de generatie van De Clercqs (schoon)kinderen verdwenen. Hij leerde Marva (Bussum, 4 juli 1915 – Sint-Niklaas, 24 december 1990), De Clercqs jongste dochter, tijdens de oorlog kennen in de toenmalige nationalistische jeugdbeweging. Na enige repressie-moeilijkheden konden ze in 1948 uiteindelijk trouwen. Interessant detail: Herman had tijdens de repressie een aantal schilderijen uit de nalatenschap van De Clercq, o.m. het portret van Fortuna Brulez op een veilige plaats verstopt...

Herman specialiseerde zich naast zijn beroep van marktonderzoeker voor een belangrijke Amerikaanse firma als pomoloog of fruitkundige. Hij publiceerde talrijke cultuur-historische werken over groenten en fruit die talrijke herdrukken kenden. Hij had een grote

verering voor zijn schoonvader en hielp op zijn manier (destijds) de Stichting René De Clercq uit de startblokken schieten en deed vele schenkingen aan het museum o.m. de merkwaardige ijzeren blaaspijp om het vuur aan te blazen die nog van zijn grootouders uit Lendeledede kwam. Ook in moeilijke en delicate kwesties tussen bepaalde familieleden en het René De Clercqgenootschap stond hij onwrikbaar achter ons.

IN MEMORIAM ERIC DEFOORT (1943 – 2016)

Eind jaren '90 sprak prof. dr. Eric Defoort op de jaarlijkse 12 juniherdenking aan het graf van René De Clercq. Met zijn warme mooie stem hield hij een rede, die misschien niet altijd door iedereen werd begrepen maar Eric was nu eenmaal een mens waar je hoe dan ook van moest houden. 't *Pallieterke* karakteriseerde hem ooit als 'professor woelwater' want hij was ooit bij een verruimingsoperatie van Karel Van Miert bij de sp.a, de laatste ondervoorzitter van de Volksunie, sterk betrokken bij de oprichting van de N-VA (Oranjegroep), nationaal VVB-voorzitter, enz.

Bart de Wever verklaarde op de uitvaart dat het Eric was die hem ooit bij de N-VA had betrokken. Ook dit typeerde Eric: hij was geen politiker maar schatte geweldig goed mensen en (macht)situaties in.

Nog dit toemaatje: in het begin van het De Wever-tijdperk heeft *Le Soir* deze ooit proberen onderuit te halen door een typische smeulige reportage waarin o.m. werd geponeerd dat vader en oud-VMOer De Wever (die zijn naam van Henri in Rik had veranderd) zijn zoons Bruno en Bart nazistisch had opgevoed en zijn dochter ergens in een commune in de Ardennen van het OCMW leefde. Bart is dit nooit vergeten en zond altijd

de innemende francofiele Eric Defoort naar Le Soir. Die kende meer Franse citaten en auteurs uit het hoofd dan de volledige redactie van Le Soir samen en pakte hen in waar ze bijzaten. Het wordt een cliché maar mensen als Eric Defoort komen niet terug...

MISVATTINGEN OVER DE CLERCQ ZUM BITTEREN ENDEN

Afgelopen winter verscheen *Bloed en rozen Geschiedenis van de Nederlandse literatuur 1900-1945*, een nieuwe literatuurgeschiedenis van de Lage Landen van de hand van Jacqueline Bel, hoofddocent Moderne Nederlandse Letteren aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Men kan ons niet kwalijk nemen dat wij onmiddellijk nakijken wat er over De Clercq wordt gezegd en dat is behoorlijk veel. Eerst en vooral constateerde ik enkele feitelijke vergissingen, zoals bvb. dat Marcel Minnaert een wetenschapper was en geen kunstenaar (p 390) of dat *De Zware Kroon* verscheen in september 1915 en niet in 1916 (p 406). Dan is er nog de verkeerde interpretatie van de versregels 'Wij zijn Germanen, geen Latijnen...' (p 406). Bel denkt dat De Clercq met Germanen 'Duitsers' bedoelt terwijl de Vlaamse Beweging en ook De Clercq consequent de stelling hanteerde: wij zijn wel Germanen, geen Duitsers!

Met al deze overhaaste conclusies, dikwijls gebaseerd op aanname van enkele oudere werken, gaat Bel voorbij aan de stellingen die dr. Matthijs de Ridder verdedigt in zijn doctoraatsthesis *Staatsgevaarlijk! De activistische tegentraditie in de Vlaamse letteren, doctoraatsthesis UA, 2009*. De Ridder spendeert vele tientallen bladzijden over dat De Clercq slechts enige tijd ná het Bussumer telegram en zijn afzetting activist geworden is, terwijl men dapper blijft volhouden dat hij precies wegens activisme is afgezet... Ik heb in een zeer onderbouwd betoog aan mevrouw Bel deze opmerkingen geponeerd en in een bondig antwoord via e-post van haar over de gehele lijn gelijk gekregen! Met al mijn gelijk blijft het feit dat weer hele generaties Neerlandici een fundamenteel verkeerd beeld van onze held voorgeschoteld krijgen. Voor het overige vind ik Bels werk echt niet slecht!

100 JAAR VERNEDERLANDSING UNIVERSITEIT GENT

Van 1895 tot 1930 was de vernederlandsing van de Rijksuniversiteit Gent zowat het voornaamste mobilisatie- en strijdpunt van de Vlaamse Beweging. De eis komt voor in zowat alle programma's, eisenbundels en correspondentie. Onze René De Clercq speelde uiteraard ook zijn rol waarover we vroeger al uitvoerig berichtten. De Duitse Flamenpolitiek, die slechts kon scoren daar waar het officiële België daarvoor ruimte had gelaten, maakte van de vernederlandsing van de Gentse Universiteit haar visitekaartje.

In samenwerking met de Gentse VVB organiseerde ons genootschap een wandelvoordracht om de stichting van de zgn. von Bissinguniversiteit te herdenken. Het ging er ons om een genuanceerd verhaal te brengen. Wij wezen bvb. op het feit dat de Duitsers op 21 en 24 oktober, de dagen van de overdracht van de gebouwen en de eigenlijke opening zelf, massaal Gentse arbeiders ter deportatie opeisten, hetgeen de bijna onmogelijke spreidstand die het activisme moest innemen, pijnlijk illustreerde. Wij wezen er

ook op dat vele actoren aanvankelijk geloofden dat ze wettelijk handelden omdat de vernederlandsing al in principe goedgekeurd was door het Belgische Parlement...

Dat de materie hoe dan ook, zelfs na 100 jaar, nog behoorlijk gevoelig ligt, bewijst het volgende voorval: de Gentse Faculteit Letteren en Wijsbegeerte had onlangs in een galerij de foto's van al haar decanen, dus ook De Decker en De Vreese uit de periode 1916-'18, opgehangen. Op een bepaald moment had iemand beiden omgedraaid en ontving men een bedreigend anoniem schrijven... In dezelfde zin zullen we ook de honderdste verjaardag herdenken van het uitroepen van Vlaanderens onafhankelijkheid op 22 december 1917 in de toenmalige Brusselse Alhambraschouwburg. U hoort er nog van!

activistische betoging met overgelopen Belgische soldaat en studenten in Gent lente 1918

DE CLERCQ HERUITGEGEVEN

In december 2008 kwam professor Yves T'Sjoen ons onderhouden over René De Clercq en zijn atheneumleerling en dichter, Richard Minne. T'Sjoen beloofde toen dat hij ooit wou terugkomen om ons te onderhouden over de tekstgenese van sommige De Clercqgedichten. Toen Jean-Pierre Rondas in zijn toespraak n.a.v. 25 jaar museum suggereerde De Clercq heruit te geven, hebben we ons meteen tot T'Sjoen gewend. Die is overigens hoofddocent verbonden aan de Afdeling Nederlands van de Vakgroep Letterkunde UGent (waar De Clercq 120 jaar geleden studeerde). Daarnaast is hij als buitengewoon hoogleraar verbonden aan het Departement Afrikaans en Nederlands van de Universiteit van Stellenbosch (Zuid-Afrika), waar De Clercq circa 1922 hoopte naartoe te gaan.

Bedoeling is een heruitgave in de reeks Literatuur in Vlaanderen 1900-1950. Ze zal i.s.m. ons genootschap worden verzorgd door de onderzoeksgroep Teksteditie Literatuur in Vlaanderen (Universiteit Gent) met o.m. prof T'Sjoen en zijn medewerkster dr. Els Van Damme. Zij gaven o.m. al *Oorlogsverhalen* van Cyriel Buysse en *Frontpoëzie* van Daan Boens uit. De Clercqs teksten zullen waar nodig dus wetenschappelijke en verklarende annotaties meekrijgen. In de toekomst wordt eveneens gedacht aan heruitgave van werken van Raymond Brulez, Wies Moens, Maurice Roelants en Victor Brunclair. Bedoeling is het essentiële werk van De Clercq heruit te brengen. Later kunnen er nog 'au fur et à mesure' nog andere zaken van De Clercq worden (her)uitgegeven, ik denk aan het voornaamste van zijn journalistiek werk (o.m. belangrijk voor de studie van Wereldoorlog I) of specifieke dichtbundels. Vorige uitgaven gebeurden door Lannoo, Campus dat intussen fuseerde met Academia press in Gent. U hoort ervan!

Een eerste uitgave is gepland voor begin 2018, meer speciaal over de dichtbundels *Toortsen, Uit de diepten* en *De noodhoorn*.

Oproep aan onze lezers: wie helpt ons mee om een pittige titel te bedenken voor deze nieuwe De Clercquitgave? Zodat we niet met iets banaals voor de dag komen zoals 'Poëzie van René De Clercq', enz.

TENTOONSTELLING JOZEF CANTRÉ

Vanaf 22 september 2017 zal het museum van Deinze en de Leiestreek een tentoonstelling houden over Jozef Cantré, de formidabele etser en beeldhouwer die o.m. het grafmonument van zijn vriend René De Clercq kapte. Peter Pauwels, overigens de kleinzoon van kunstmecenas en – verzamelaar Maurits Naessens, is curator. Hij verzorgde onlangs zeer geslaagde tentoonstellingen over de schilders Albert Saverys (1886 – 1964) en Marthe Donas (1885 - 1963). Er komt ook een uitgebreid boek over Cantré. Uiteraard zal het René De Clercqgenootschap op alle manieren bijdragen tot het welslagen ervan. *Langs deze weg doen we ook een oproep aan allen die ons eventueel nog bijzonderheden over Cantré kunnen bezorgen. Laat ons dit weten via joost.vandommele@skynet.be.* Meer informatie verneemt u later...

JOOST BRENGT EEN NIEUW BOEK UIT

Gent

een bakermat van democratie en socialisme

Van de middeleeuwen tot 1918

De geschiedenis van Gent en meer bepaald haar sociale geschiedenis is een te weinig ontgonnen en vooral te weinig geëxploiteerde goudmijn. Daar brengt dit boek verandering in. Het wil synthetiseren, verwondering wekken, inspireren, bewustzijn oproepen of versterken en aanzetten tot hernieuwde sociale strijd. Het ontleedt ook de relatie van de sociale strijd t.o.v. alle andere relevante maatschappelijke stromingen. Deze synthese wil ook als naslagwerk dienen en is voorzien van een uitgebreide index. 'Vrijdagmarkt' en 'Edward Anseele' zijn niet toevallig de twee meest voorkomende begrippen. Anseele krijgt doorheen het werk misschien wel zijn meest volledige biografie tot op vandaag? Van de dichter René De Clercq, grootvader van de auteur, zijn 22 mooi verzorgde arbeid(ers)gedichten opgenomen.

Joost Vandommele (°1956)

Is gediplomeerd gids van Gent, Leie- en Bloemenstreek van de 30ste promotie, juni 2004. Zijn boek kwam tot stand door bundeling van meer dan 20 jaar voordrachten, gidsbeurten en artikels. Het levenslange engagement in diverse sociale en andere bewegingen biedt een geëngageerde en toch genuanceerde invalshoek.

Vanaf 18 maart te koop, prijs €25 + verzendingskosten

Te bestellen bij auteur Joost Vandommele, joost.vandommele@skynet.be

ALS DE BOOG NIET GESPANNEN STAAT

Liever dan een vis die in de goudzee zwemt
liever dan een vogel die geen sparen kent
liever dan een freule
Tineke van Heule
Tineke ons maartje in zijn hemd!

Hoe het academisch establishment een volks gedicht aanpakt. Gesubsidieerde postuniversitaire analyse van het beroemde gedicht **Tineke van Heule**, van een vergeten dichter die we allemaal kennen. Met enige sociologische duiding.

Het gedicht bestaat uit drie dubbele strofen van telkens vier en vijf ritmische regels en heeft ook een refrein. Zodoende was het gesneden koek voor onze toondichters, en prompt werd het ook een lied. Zolang de mensen zongen alom bekend. Het gaat ons echter om de tekst en de inhoud. Die gaan we stap voor stap bekijken.

- (1) Tineke van Heule, ons maartje
- (2) kan werken gelijk een paardje
- (3) kan melken, kan mesten
- (4) kan schuren gelijk de beste
- (5) Tineke van Heule, ons maartje
- (6) staat hoog in de gunst van mijn vaartje
- (7) en als moederke haar prijst
- (8) dat mijn zuster erom krijst
- (9) dan lach ik een beetje in mijn baardje

Regel (1) geeft aan dat er een **verteller** is. In een verhaal, ook gedicht, staat de verteller niet noodzakelijk voor de schrijver, hij kan een fictief figuur zijn met eigen opvattingen die niet noodzakelijk die van de schrijver zijn. Hier is het echter zeer waarschijnlijk dat de verteller des schrijvers alter ego is. Daarmee blijft de inkadering fictief en is alleen het inhoudelijke reëel.

Schrijft de schrijver via de vertelinstantie in de eerste persoon, dan vallen verteller en protagonist samen, zij zijn één en dezelfde. Is de protagonist dan ook nog het alter ego van de schrijver, dan vertelt de schrijver als verteller - protagonist ook wel een eigen visie of belevenis. Hier is dit dus hoogstwaarschijnlijk het geval. Snap je? De viervuldigheid schrijver-verteller-alter ego-protagonist is nu ook geen heilig mysterie dat we blijmoedig te aanvaarden hebben.

In regel (1) komt de verteller te voorschijn in het voornaamwoord "ons". Hiermee geeft de verteller aan dat het maartje, waarover hij het zal hebben, niet uitsluitend van hem is. Verder in de strofe blijkt van wie nog zoal. Regel (2) evalueert de activiteiten van het maartje: via een volks gezegde wordt ons duidelijk gemaakt dat het om een meid met poten aan haar lijf gaat.

Wij gaan bemerken dat steeds weer diminutieven zullen gebruikt worden, voor personen, andere levende wezens en ook wel voor levenloze zaken. Daarmee baadt het hele gedicht in een gemoedelijke sfeer.

Regels (3) en (4) omschrijven de bezigheden van het maartje: melken, mesten, schuren. Dit laatste met nog een waarderende evaluatie: als de beste. Het melken en mesten geven meteen te kennen dat alles zich in het boerenmilieu afspeelt en het maartje dus een boerenmeid is.

Regel (6) toont dat niet alleen de verteller die meid hoog aanslaat. Zij staat ook hoog in de gunst van zijn **vaartje** (diminutief voor **vader**). De verteller is dus de boerenzoon. In regel (7) leren we dat ook de moeder heel tevreden is, zelfs zo tevreden dat de dochter des huizes, de zuster van de verteller, er zo jaloers bij wordt dat ze erbij gaat krijsen (schreien, wenen) (regel (8)). Waarschijnlijk is ze een verwende herenboerendochter uit het pensionaat die het verschil niet kent tussen een dweil en een schotelvod. Maar dat valt buiten ons bestek. Regel (9) sluit de eerste dubbelstrofe af met een omschrijving van de gemoedstoestand bij dit alles van de boerenzoon - verteller: hij verkneukelt zich bij die binnen-huiselijke situatie, lacht in zijn **baardje** (diminutief).

- (10) Tineke heeft geld noch goedje
- (11) noch landeke noch pandeke noch koetje
- (12) noch huisje, noch kruisje
- (13) noch een lappeke voor op mijn buisje
- (14) Tineke heeft geld noch goedje
- (15) maar een hemel is haar lachen en haar groetje
- (16) als ze trippelt naar de bron
- (17) met haar emmer in de zon
- (18) en haar klompeke vast aan haar voetje.

De tweede dubbelstrofe beschrijft in haar eerste helft (regels (10) tot (13), ook (14)) de materiële en sociale positie van de meid: zij is bezitloos en heeft zelfs geen lapje om de buis van de boerenzoon te herstellen. Hoe zou ze ook. Dure stof nog wel. **Buis** is ook een soort kledingstuk dat toen al uit de tijd was, zodat we regel (13), het slot van de eerste helft, metaforisch moeten opvatten. De jeugd van heden begrijpt ook niet meer waarom er nog lappen op gelijk wat zouden gezet worden - tenzij als kitsch, met daaronder een modieuze scheur. Tot daar.

Die meid uit proletariërmiddens mag blij zijn dat ze bij een boerengezin kost en inwoon gevonden heeft, ze zal dus wel haar best doen. En ze heeft nog andere troeven. Al heeft ze geld noch goedje (regel (14)), een hemel is haar lachen en haar groetje (regels (15) - (18) - aanhoudend diminutieven). Opgewekt en hups mogen we zeggen, komaan, een lekker dier dus. Of is het diertje.

Een amorele onverlaat parodieerde hier ooit: "als zij tippelt bij de bron, décolleteetje in de zon, minirokske vast rond haar poepe..." Dan kunnen wij dergelijke aberraties alleen maar ten felste afkeuren (al is het mooi gevonden, zeg nu zelf). De hele schare academische moraalridders sprong hier te paard en stormde als één man, of is het paard, de intussen wel lege Groeningekouter op en stoof zo de Leie in, de vogel was gaan vliegen. Anders het verdiende loon voor zoveel overreactie. In de tijd dat het gedicht geconcipeerd werd, waren er trouwens nergens nog in de beschaafde wereld décolletés en minirokken te bespeuren. Alleen rond Napoleon kwamen er indertijd wat décolletés, maar dat is nu niet aan de orde.

- (19) Tineke van Heule mijn minneke
 (20) op u staat mijn zoetste zinneke
 (21) u lust ik, u kust' ik
 (22) op uw harteke bouw en rust ik
 (23) Tineke van Heule, mijn minneke
 (24) mijn poezelig dubbelkinneke
 (25) leg uw handeke in 't mijn
 (26) en een bruiloft zal het zijn
 (27) van een boer en een schoon boerinneke!

De derde dubbelstrofe verhaalt de verzuchtingen en verlangens van de verteller, die het intussen behoorlijk te pakken heeft (regels (19) - (24)). Een koosnaam voor zijn uitverkorene is **poezelig dubbelkinneke** (regel (24), diminutief). Geliefden gooien nu eenmaal de gekste naampjes naar mekaars hoofd. Over dubbele kinnen kunnen de meningen uiteenlopen, maar hier betreft het een gedicht dat de sfeer moet zien erin te houden, en het rijm is ook wat.

Het gedicht eindigt uiteindelijk met het huwelijksaanzoek van de protagonist (regels (25) - (27)). Toentertijd was het huwelijk de enige wettelijke toegangspoort tot de geneugten des levens. Daarbuiten werd je een morele outlaw wie de eeuwige verdoemenis wachtte. En wat zou er nu wel tegen zo'n aanzoek op tegen zijn? Maar wat zal meneer uw vader, herenboer, wel denken van zijn erfgenaam die het op de meid voorzien heeft? Wij denken hier aan die hele roman van een bijna even groot schrijver als onze dichter, van hier een parochie en nog een boerengat verder, waarin de zoon ook al de meid de tofste vindt en om nog wat eigenzinnigheden door de vader bijna doodgemept wordt. Onze dichter heeft het dus maar wijselijk bij zijn drie strofen gehouden.

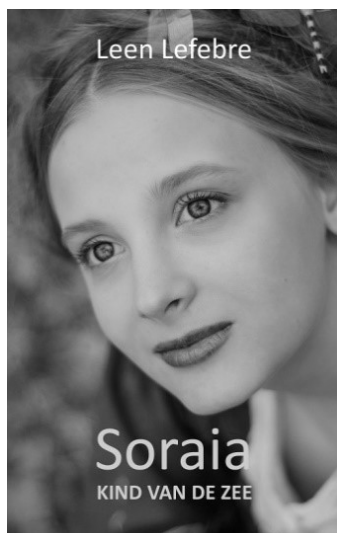
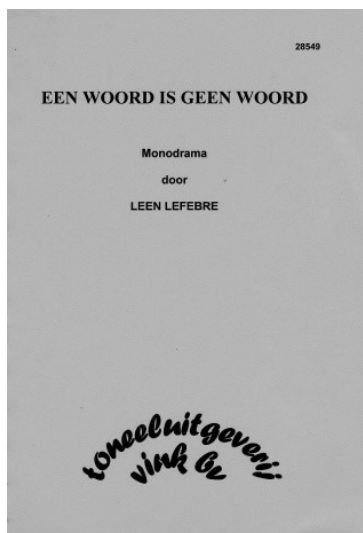
En nu het refrein. Hierin overschouwt de verteller andere vrouwspersonen die het binnen zijn opvattingen niet zo goed afbrengen als zijn Tineke. Beeldrijk omschreven zijn ze: geen vis uit een goudzee moet hij hebben, geen vogel die geen sparen kent. Is zijn krijsende zus niet fataal de verkeerde kant aan het opgaan? Liever dan een freule Tineke van Heule in haar hemd. Groot gelijk heeft hij, al kan het standenverschil, hier naar de andere, lagere kant, hem zuur opbreken. Misschien wil die proletendel alleen maar comfortabel onder de pannen? Maar laat ons het positieve in deze eenvoudige dichtersdroom niet verknallen. Waarschijnlijk heeft deze volksdichter bij een of ander rijkeluiswicht een blauwtje gelopen. Zie Petrarca en Laura, Dante en Beatrice, **Renatus** en **Valentina**, de schare der tienduizend, the whole broken-hearted host. Schaam je als je er nooit bij geweest bent. Dat levert dan poëzie op. Zowel kleine als grote poëzie wordt uit pijn geboren. Zing dus maar wanneer in de lente de sleutelbloem opengaat, en in de zomer, en in de herfst en in de winter.

Antoon Flo

<p>Alle info bij het René De Clercqgenootschap Leen Lefebre, Gemeentehuis, Harelbekestraat 27, 8540 Deerlijk. tel.: 056/69.47.39 (enkel in de voormiddag) e-mail: erfgoed@deerlijk.be</p>	<p>www.renedeclercq.be</p>
--	----------------------------

PUBLICATIES VAN LEEN LEFEBRE IN 2016

Met trots stellen wij de werken voor van Leen Lefebre die gepubliceerd werden in 2016. Leen, een rasechte Deerlijkse, is onze onmisbare administratieve medewerkster in het René De Clercqgenootschap.

'Een woord is geen woord' is een avondvullende monoloog die handelt over het lot der werkzoekenden en naast tragisch, komisch en absurd ook hedendaags te noemen is. Werk zoeken is voor Mar-Cel afzien, keihard labeur! Net als hij alles dreigt op te geven, vangt hij een Miss aan de haak. Zij biedt hem de perfecte job aan met loon, kost én inwoon. Mar-Cel aarzelt niet, want het speuren in jobdatabanken is hij meer dan moe. Nog diezelfde dag verhuist hij naar de bovenste kamer van zijn nieuwe bazin. Maar, is dit wel zo'n goed idee? *Uitgegeven bij Toneeluitgeverij Vink (NL), februari 2016.*

'Soraia, kind van de zee' is een zomerverhaal voor 14+, waarbij de auteur zich liet inspireren op een Azorische legende uit Sao Miguel. Op een eiland diep in zee woont prinses Soraia. Terwijl haar vader koning Netuno op zee zit, blijft zij eenzaam achter. Ze droomt over de blauwe baren en het onbekende avontuur. Uit noodzaak haalt ze haar plezier dan maar uit een boek vol heldenverhalen. Op een dag beslissen de hofdame en nar dat de trieste prinses toch buiten het paleis even op ontdekking mag; de koning hoeft dit niet te weten. Dat laat zij zich geen twee keer zeggen en gaat het ongerepte groen tegemoet waar zij een eenvoudige herder ontmoet. Aan het eind van de dag zijn zij verliefd. Dan komt vader onverwachts thuis... *Zelfpublicatie exclusief als digitaal boek via Amazon.nl en .com, juni 2016.*

'Jacks lantaarn' is een herfstverhaal voor 16+, oktober 2016, waarbij de schrijfster zich liet inspireren op de Ierse legende van de Jack'O Lantern. Barre wintertijden breken aan. Smid Jack neemt met zijn vrouw Arana en dochtertje Enya noodgedwongen zijn intrek op de boerderij van zijn schoonouders. Het wordt snel duidelijk dat boer-zijn niets voor hem is. Hij heeft slechts één doel voor ogen en dat is snel geld verdienen. Vandaag nog wil hij naar huis. Als de zomer aanbreekt en het druk wordt op de akkers, schuiven de boeren in een rij op opa's erf aan. Jack is een gewilde smid en het geld rolt binnen. Hoe het ook draait of keert, het rad blijft wél in beweging. Keer op keer komt die winter weer. 's Zomers vlucht Jack in zijn smeedwerk, nu kan hij geen kant op!

Alle info: www.leenlefebvre.be

OP WERKKAMP BIJ ADRI, 'ZUS' PIECK

Joost Vandommele

Tussen de papieren van mijn overleden vader vond ik een brief met een verslag van een 'werkkamp' dat ik in de zomer van 1971 met mijn broer Jan hield bij Adri Pieck in Maartensdijk, overigens de woning waar René De Clercq op 12 juni 1932 was overleden. Hier volgt eerst een kort overzicht over Adri Pieck.

Huize Pieck met v.l.n.r.: Adri, Marie, Moeder en Betty

Adri woonde in Maartensdijk op de oude baan van Utrecht naar Hilversum in de Tolakerweg nr. 5, een zeer drukke weg vooraleer de parallelle autostrade werd aangelegd. Adri vertelde ooit: 'In 1904 passeerde de eerste auto, vier jaar later de tweede'. In 1971 zoefden ze in zwermen voorbij...

De Piecks waren een gematigd liberale, protestantse cultureel Groot-Nederlandse en cultureel zeer hoogstaande onderwijzersfamilie met nogal English countrystyle aandoende levenswijze. De De Clercqs hadden hun bij toeval leren kennen op Sinterklaasavond 1915. Adri (Scheveningen 29 april 1894 – Maartensdijk 5 april 1982) was een begenadigd schilderes. Ze had haar opleiding o.m. van haar vader die ook tekenleraar was. Haar stijl was laat-romantisch-impressionistisch. Ze had een onwaarschijnlijke productie van natuur-, stadsgezichten en portretten. Ik denk dat we mogen stellen dat zij het beste René De Clercq kon vatten. Ze heeft hem dan ook ontelbare keren geportretteerd. Ze werkte met pastel, olieverf en houtskool. Adri was ook 'pleinairiste', ze trok per fiets naar de mooiste plekjes om daar haar ezels neer te planten.

Adri was ook een overtuigde vegetarische (ze kocht haar producten in een 'reformwinkel') en de dieren stonden bovenaan. 'Eerst de dieren dan de mensen' placht ze te zeggen. De katten zaten in enorme buitenkooien van 'kippendraad' die achteraan groten-deels rond het huis tot het dak waren opgetrokken om ze toch maar van de drukke rijweg weg te houden. Ze ging met haar katten bvb. naar een speciale tandarts, dr. Knipoog... Precies daar, waar je letterlijk geen vlieg mocht doodslaan, zat er een wespennest boven het vals plafond van de keuken. Uiteindelijk moesten we het volgende plan

ontplooiën: iemand moest zus weglokken. Ik groef een put achteraan de tuin, leende een stofzuiger, zoog al de wespen op en begroef ze levend... Operatie geslaagd!

René De Clercq bleef bij de Piecks na zijn dood een halve heiligenstatus behouden. Ik vermoed dat Adri in reïncarnatie geloofde want ik denk dat ze aannam dat René en al haar andere geliefden mogelijk in één van de katten verder leefde. Zijn graf op hun familieland aan de Lage Vuursche werd zo goed als mogelijk onderhouden en er werden regelmatig verse bloemen neergelegd. Dit tot ergernis van de toenmalige dominee die het beeld met de beeltenis van René en de verering maar niks vond. Hadden de calvinisten destijds zich in de Beeldenstorm niet afgezet tegen het vereren van beelden?

In het atelier lagen hele stapels schilderijen, soms wel 70 à 80 cm hoog, die uit hun spanraam, lagen opgestapeld. Door het geweldige vocht van de lekken begonnen ze hier en daar te 'vorten'. Zus zei ons dat we'er elk 5 mochten kiezen maar het is er nooit van gekomen omdat we ze met de fiets moeilijk konden transporteren...

MET DE FIETS VAN SINT-NIKLAAS NAAR MAARTENSDIJK

Al in de paasvakantie hadden we het idee van per fiets naar ginder te rijden om Adri Pieck en het graf van grootvader te bezoeken, en de mogelijkheden te bekijken om onderhouds- en herstellingswerken te doen aan het huis. Schilderes Adri leefde daar immers als 'kattenvrouw' in omstandigheden die nogal pover waren. Het huis was een tijd verhuurd geweest en Adri en haar zus Betty leefden lange tijd in een grote caravan (de car) achteraan in de tuin.

Jong en krachtig als we toen waren, hadden we een lange lat op twee opengeplooiden Michelinkaarten gelegd om zagezegd de kortste weg van Sint-Niklaas naar het Noorden van de provincie Utrecht te bepalen. Dat bleek uiteindelijk via de Westerschelde-overzet van Perkpolder, Zierikzee en Dordrecht te zijn. Wij vertrokken om 5 uur 's morgens met de fiets op een dag dat een felle noordenwind ons bijna van de sokken blies. Ik herinner me dat het boven op die onbeschutte Hollandse dijken danig stampen was. Het was bijna middernacht toen we aankwamen. Adri was al lang onder zeil en ik moest in het pikdonker ons tentje in haar achtertuin opzetten. We kwamen één en ander overeen met Adri en besloten in de zomer terug te komen en nu via de parallelle fietspaden (eigenlijk de oude wegen) langs de autostrades terug naar huis te fietsen. Hier volgt het verslag dat ik tijdens het fameuze zomerwerkkamp naar het thuisfront stuurde:

Beste ouders,

We zijn hier donderdagavond betrekkelijk moe aangekomen rond 6 uur hetgeen wel vroeg is. In Breda, juist op de markt, trapte mijn versnelling door. Ik heb mijn achterwiel uitgenomen, opengevezen en vermaakt; dat was de eerste 'blaas'. Vrijdag hebben we praktisch de gehele dag gerust en enkele kleine, noodzakelijke karweitjes opgeknapt; zaterdag kwamen tante Elza, Meter, Gerda en Goedele die hier gebleven is. Zondag zijn we begonnen de bergplaatsen achter het atelier te ontruimen, te ordenen en te herstellen en te witten; Maandag en dinsdag zijn we daar mee doorgedaan. Vandaag ordenen en vermaken we de vliering boven het atelier. Voornamelijk proberen we de lekken te doen ophouden en de dakgoten uit te kuisen (we hebben er een paar kostelijke foto's van genomen). Ook in het kattenhok hebben we herstellingen gedaan. Wat een lieve poezen: ze heten Nefje, Kiezeltje, Willem, Sparty, Willy, Meutje, Grietje, Priegeltje en Francis. Met Prins ging het niet zo goed, die kreeg gisteren een hartaanvalletje maar wat wil je, 17 jaar oud; hij heeft het al meer gehad; We zijn hier nog niet weggeweest (buiten eens met tante Elza naar de Vuursche).

Ons plan is van op donderdag 10 juli een dagje naar Amsterdam te gaan (we brengen een poster mee uit het Rijksmuseum) en dan maandag naar huis te vertrekken want we moeten nog uitrusten, ons bed ineen timmeren, Hans zijn regenput uitkuisen en nog andere kleine werkjes. We denken hier tegen zaterdag 17 juli klaar te komen met het zwaar werk (allé, er is natuurlijk nog werk genoeg voor 10 jaar) maar het noodzakelijkste zal gedaan zijn. Goedele zou liefst hebben dat tante Elza haar kwam halen donderdag 22 juli. Groeten aan iedereen,

Woensdag 7/7, Joost, Jan, Goedele, Zus

De vier dames Pieck op weg naar René De Clercq, Kunsthandel 'De Blauwvoet', Prinsenstraat 8, Bussum; v.l.n.r. Greetje, Betty, Adri, Marie en René De Clercq.

HET STOND IN DE STERREN

ZOWAAR DE HOROSCOOP VAN RENÉ DE CLERCQ

Antoon Flo

Inleiding: Tante Elza

Heeft niet iedereen een soort tante, hoe ze ook heten mag, van het soort waarvan je ongeveer wel weet wat we bedoelen. Tantes in alle stijlen, maten en gewichten. De jongste helft van de samenleving heeft tantes, waaronder zich wel eens roemruchte familie-stukken bevinden die zelfs aanleiding geven tot legendevorming. Maar ook zo'n tante is iemands kind. Als de vader dan een vurige levensgenieter was en daarbovenop ook nog dichter, dan krijg je pas tantes, van het onderstelde soort dat iedereen maar voor zichzelf moet invullen.

Iemand die de eer heeft en het (on)genoegen juffrouw Elza De Clercq tante te mogen noemen, bezorgde ons nu de horoscoop van haar markante vader, de dichter René De Clercq. Die diepte hij op uit de nalatenschap van zijn tante, die het geval liet opstellen door een vriendin van haar, gestationeerd in Antwerpen maar afkomstig uit Wenen, Oostenrijk, de genaamde Hanzi von Mirach. Met *von* dus, niet te vergeten. Dit geschiedde in de jaren 1960-1970. Is Hanzi ongeveer even oud als Elza, dan hadden beide dames toen al de menopauzepoorten overschreden. Een levensfase breekt aan waarin wel eens ernstig in kristallen bollen wordt gestaard; in pendelen, aardstralen, wateraders, spiritisme, kaartleggen en ook in horoscopen geliefhebberd wordt.

Alle gekheid op een stokje, er ligt hier echter voor ons de horoscoop van een bekend figuur en zoiets is, of je nu in die dingen gelooft of niet, het bekijken wel eens waard. Maar wat is dat, een horoscoop?

Horoscoop en Psychoanalyse – hou je vast.

Het toeval dat niet bestaat, wilde dat we in ons essay over De Clercqs Kaïndrama bij wijze van inleiding een en ander uiteenzetten over de goden in de mythen en waar die, psychoanalytisch gezien, voor stonden. Zij zijn beelden voor toestanden en krachten in de mens, geestelijke of ook wel fysische. Goden als beelden voor krachten in de natuur en de kosmos laten we even buiten beschouwing. Wie dat essay las kan het opgevallen zijn dat vele goden namen hebben die wij kennen als namen van hemellichamen of sterrenbeelden. Als Latijnse namen vonden we Sol en Luna, Mercurius, Venus, Mars en Jupiter, Saturnus.

Het was de mens al vroeg opgevallen dat zekere hemellichamen een invloed hebben op het leven op aarde. Daar waren vooreerst zon en maan die de dag, de seizoenen en de getijden bepaalden. Er was het jaarlijkse op- en ondergaan van de sterrenbeelden aan de nachthemel, een vast patroon van sterren (het *firmament*) die netjes op hun plaats bleven en als één sfeer rondwentelden. Al vlug werden daartussen vijf *dwaalsterren* opgemerkt die zich niet aan de vaste wenteling van het firmament hielden. Hoe het allemaal in zijn werk is gegaan is een verhaal dat buiten ons bereik ligt en we hebben het ook niet van doen. Nu, de ontknoping was dat de hemellichamen, vooral de dwaalsterren, de planeten, gezien werden als de bewerkers van krachten in de menselijke geest, goden dus, vandaar de homonymie van de namen. Zo je wilt, de planeten *waren* gewoon de goden. Is Venus de mooie godin van de liefde, zij prijkt als Avondster of Morgenster

aan de hemel. En daar zijn Mars, de oorlogsgod; Jupiter de *joviale* oppergod; Saturnus heeft leven en tijd in handen; Mercurius de wispelturige is god van de commercie, de verlakkerij en zelfs de boosdoenerij - dat blijkt in elkaar te vloeien. Grote en kleine natuurrampen, ziekten en epidemieën slaan steeds weer toe: verbolgen goden teisteren de onwillige mensheid. Steeds weer wordt het einde van de wereld voorspeld: de godenconstellatie dondert ineen, crasht, voor de computermonomanen.

Wat is er nu eigenlijk gebeurd? De menselijke geest ontwaakt en verscherpt. Mensen, met al wat leeft, staan in vele gevallen machteloos tegenover de wereld en de natuur-elementen. Kon deze fataliteit niet overwonnen worden, dan wilde men ze toch behandelbaar of tenminste voorspelbaar maken. Verder wist men niet beter dan dat de aarde vast in het centrum van de waargenomen kosmos stond. Hoe zou het ook anders. En waar is die hele rondom ons draaiende kosmos nu eigenlijk goed voor? Zon en maan, aarde en zee bepalen ons leven. Tenslotte wordt de oorzaak van haast alles wat mens en mensheid overkomt aan de "goden" toegeschreven. En de plaats van de goden is daarginds, waar anders, daarboven, van waaruit zij het menselijk bestel in handen hebben en desgevallend het menselijk innerlijk door elkaar schudden. Een adagium komt vast te liggen: *zo boven, zo beneden*; wat in de hemelen beschikt is, zal op aarde gebeuren. De macrokosmos boven, de mens, met zijn geest, zijn binnenste, de microkosmos, beneden. De mens is ook natuur en onderdeel van het totaalorganisme dat de kosmos is. Zo geeft de mens zichzelf een zinvolle plaats in het geheel. Daar gaat het tenslotte om: een mens wil zichzelf zinvol zien, hier als opgenomen in een kosmische planning. De kosmos is één netwerk waarin de mens zijn bestemming heeft. Voor sociologen en psychologen is dit het heikele punt: massa's mensen die zich verlaten op een systeem om hun, de, wereld te kunnen doorgronden; *en een zinvol bestaan zoeken*, in een godsdienst, een sekte, een kosmos, een ecosysteem, desnoods de voetbalclub.

Waarom de planeten precies die goddelijke functie kregen die ze nog altijd bezitten, en in grote delen van de wereld dezelfde blijkt te zijn, is een niet na te speuren raadsel. En wordt een mensenleven bepaald door sterrenposities en waar die voor staan, waarom dan, volgens de astrologie, door de hemeltoestand bij de geboorte, ook wel bij de conceptie? Bemerkt ook nog dat horoscopen op de dierenriem, zon en maan en de vijf lang bekende planeten steunden. Toen ontdekte men in 1781 Uranus, Neptunus in 1846 en Pluto in 1930, en die werden netjes in het systeem ingepast. Dat doet een mens toch vragen stellen, en het blijft merkwaardig dat deze planeten, ontdekt in moderne tijden, namen van antieke goden kregen.

Veel komt nu voort uit het feit dat de mens zijn geestelijke component was gaan benadrukken. De natuur, de materie, schoof naar het achterplan. De wereld is wel een gegeven dat doorgrond moet worden, maar wij moeten de hogere krachten leren kennen. De hoogmoed - uit onwetendheid - waarmee de mens zich tot een hoofdzakelijk spiritueel wezen verhief mag begrijpelijk zijn, maar dit gezichtspunt werd schromelijk overdreven. Tenslotte was alleen zijn geest, zijn onsterfelijke ziel nog van tel. Is onze moderne benadering van mens en kosmos niet veel realistischer? Die werd ook maar bereikt na eeuwenlange doorvorsing van de natuur. De mens is geen geestelijke entiteit gevangen in een materieel lichaam dat hij vroeg of laat zal moeten achterlaten. Hij is materie, een organisme waar miljoenen of is het miljarden jaren aan gesleuteld werd. Dit is antropomorfisch: de kosmos sleutelt nergens aan, hij is er gewoon. Wij zijn er nu eenmaal, helemaal chemie maar met iets als spiritualiteit dat eigenlijk verbijsterend is, maar dan alleen omdat we kleine mensen zijn en alles verder zo groot en inderdaad verbijsterend.

Splinternieuwe Psychologie, oeroude Wijsheid – uit het Oosten natuurlijk

Een schematisch getekende horoscoop vertoont een paar concentrische cirkels met verdere onderverdelingen en verbindingslijnen, en daarin wordt de plaats van de planeten tussen de sterrenbeelden aangeduid. De dieptepsychologie nu leert ons dat (in dromen, kunstwerken ...) cirkels symbolen zijn van heelheid en volkomenheid. Is de cirkel verdeeld of komen daar verschillende figuren in voor, dan wijst dit op harmonie of het streven naar harmonie binnen een geheel. Zie de figuur van de *mandala* (cirkel) in de Oosterse kunst en architectuur en de yogascholen. Cirkels staan daar symbool voor mens en kosmos. Door mandala's te tekenen en te bestuderen of erop te mediteren moet de leerling zichzelf en de kosmos leren doorgronden en zichzelf daarmee in harmonie leren brengen. Ook het opstellen van een horoscoop komt neer op het uitwerken van een mandala en een streven naar zelfkennis in een zinvol geheel. Het is een zoeken en streven naar kennis en harmonie in de psyche die een afspiegeling is van de harmonie in de kosmos: zo boven, zo beneden.

Besluit: Wij zijn allen onderweg

Dit alles zal ons hopelijk wat begripsvoller stemmen tegenover degenen in de greep van de astrologie of van welk twijfelachtig wereldsysteem dan ook. Zij zijn evenzeer zinzoekers op de eindeloze weg naar zelfkennis. Zo zijn we terug bij tante Elza en kunnen we in de mildheid (nou ja) van onze oude dag (nou ja) de horoscoop van haar opmerkelijke vader eens bekijken. Is het ook niet begrijpelijk dat iemand hoe dan ook klaarheid in zijn afkomst en daarmee in zichzelf wil verwerven? Op een bepaald punt gekomen in ons kennen en streven naar zelfkennis, voorbij alle rationaliteit, resten ons ten slotte alleen nog vermoedens en symbolen voor mentale processen die finaal uit de brute materie, het begin van alles, het grote mysterie van het bestaan, oprijzen. Wee de planeet waar de relatie materie-bewustzijn ontcijferd werd.

De Horoscoop van René De Clercq

Het heeft geen pas hier de hele horoscoop van René De Clercq uit te bazuinen, uiteindelijk jammer genoeg een berg zin en onzin. De Clercq zou bv. een lang leven kennen (80-90 jaar!) maar er zijn periodes dat hij vatbaar is voor doodsoorzaken (ziekte, ongeval). Zo kan er altijd een draai aan gegeven worden. Als we bv. lezen dat hij moeilijkheden zal hebben met de overheden en van beroep zal moeten veranderen, dan schiet het ons te binnen dat de horoscoop lang na de feiten opgesteld werd. We laten het dus maar rusten

Het astrologische systeem, zelfs in al zijn variatie, is te strak en te beperkt om een levensloop, finaal onbepaalbaar, te kunnen voorzeggen. Tante Elza zal misschien ontgoocheld geweest zijn, of zou ze gegrinnikt hebben? Ze mag ook hartelijk gelachen hebben. Wij hopen het laatste.

UIT DE RENÉ DE CLERCQ BIOGRAFIE VAN JOOST VANDOMMELE

1917: EEN DRUK JAAR VOOR RENÉ

1917. De oorlog gaat onverminderd verder. Zinloze massaslachtingen blijven komen. De massale muiterijen in het Franse leger worden bloedig neergeslagen. In Rusland breekt de revolutie uit, de Verenigde Staten treden in de oorlog. Door de zeeblokkade raakt Duitsland uitgeput. In België, Vlaanderen, willen de activisten gebruik maken van de internationale toestand om hun eisen door te drukken. De Clercq, Leo Meert en Karel Van den Oever sturen zelfs een telegram naar de Amerikaanse president Wilson en de Belgische premier de Broqueville. Hoofdpunt: de erkenning van de rechten van het Vlaamse volk. Daar komen uiteenlopende reacties op: van belachelijk gemaakt tot ongelegen en onvoldoende bevonden. De activisten willen een algehele zelfstandigheid voor Vlaanderen en de realisatie daarvan.

In februari besluit een selectie van activisten tot de oprichting van een *Raad van Vlaanderen*. Die moet uitgroeien tot een soort schaduwparlement. Na de oorlog moet politiek België er anders uitzien. Er komt een spiegelregering, zelfs met ministeries. Afgevaardigden (Borms, P. Tack, e.a.) gaan zelfs in Berlijn met de hoogste Duitse instanties overleggen, maar dit valt niet overal in goede Vlaamse aarde. Algemeen gezien houden de Duitsers zich op de vlakte, tenslotte hebben ze genoeg aan hun hoofd. *Passivisten* en ook bv. kardinaal Mercier reageren scherp. De Belgische regering in Le Havre reageert met de *besluitwet*: alle medewerking aan het initiatief wordt strafbaar (tot twintig jaar dwangarbeid toe).

De relatie van de Raad van Vlaanderen met de Duitse overheden, zowel in België als in Duitsland is complex, verward en niet eenduidig. In de Raad zelf heerst eveneens onenigheid. Aan de door Duitsland geforceerde vervlaamste Gentse universiteit komt stilaan een matige groei van studenten en professoren (de Belgische regering had al in 1916 alle diploma's en mandaten ongeldig verklaard). De universiteit wordt een rechtspersoon en de Duitsers hebben er nog vier miljoen frank in gepompt. In november wordt het eeuwfeest van de universiteit gevierd. De Clercq is erbij.

Intussen rommelt het verder achter het front. Er ontwikkelt zich een geheime *Frontbeweging*. Filip De Pillecyn, Joris Van Severen en Cyriel Verschaeve dragen er het hunne bij. De censuur op de briefwisseling verscherpt, brochures en frontblaadjes worden gevisieerd, voor alles moet toestemming gevraagd worden. De beroering door de activisten doet de regering nog meer beloften en kleine toegevingen doen ("die Vlamingen zijn gemakkelijk te paaien"!). De acties van de activisten worden niet overal en altijd gewaardeerd: er steekt te veel Duitsgezindheid in. De Frontbeweging kan wel meegaan met de vervlaamings van de Gentse universiteit en die mag niet terugschroefd worden, ook na de oorlog niet.

In mei komt er weer oorlogsmoeheid. Waarvoor vecht men eigenlijk nog? Het Vlaams besef groeit, Franstalige officieren worden tegengesproken. Oorlogsmoeheid en Vlaams-

gezindheid vloeien ineen. Op 11 juli 1917 stuurt de Frontbeweging anoniem en clandestien haar open brief aan de Koning. De tekst komt van Adiel De Beukelaere, Joris Van Severen en Karel De Schaepdrijver. In feite is het een herhaling van wat De Clercq twee jaar eerder in zijn Bussumertelegram liet horen. Zelfbestuur en Vlaamse regimenten zijn twee punten. Cyriel Verschaeve wordt ervan verdacht de brief opgesteld te hebben, men wil hem in elk geval uit het operatiegebied, "hij is de ziel van alles". "De Vlaamse Leeuw" mag niet meer gezongen worden. Al wie de open brief bezit of ermee te maken heeft wordt gevisieerd of gestraft.

Daar er geen reactie komt van de koning verschijnt er in augustus een tweede open brief. De tendens is "wij verwachten alles van U (de koning), niet van de Duitsers". Via Maria Belpaire sust de koning de gemoederen. De veiligheidsdiensten vrezen een uitbreiding van de Vlaamse acties. Activisten schrijven open brieven aan de paus, aan kardinaal Mercier... Vlaamsgezinde brochures verschijnen (Verschaeve, de Frontbeweging...) De gebroeders Van Raemdonck en Renaat De Rudder sneuvelen, de laatste door een Belgische kogel. De Russische revolutie heeft een positieve impact op de Fronters.

In maart wordt *De Dietsche Bond* opgericht (officieel op 23 juni 1917), een orgaan gelijkaardig aan het *Algemeen Nederlands Verbond*, maar dat de activisten steunt.

De Raad van Vlaanderen werd opgericht als overkoepelend activistisch orgaan. De reis naar Berlijn in maart 1917, met ontvangst aldaar door kanselier van Bethmann-Hollweg, zet kwaad bloed. Velen vinden dat het activisme te ver gaat. In Duitsland gaat het slecht, zelfs tot hongersnood toe. Ook in bezette gebieden wordt van alles opgeëist, tot kasseien toe. De activisten moeten zien vertrouwen te wekken. Er wordt aan De Clercq gedacht om propaganda te voeren. Hij mag naar België terugkomen als hij openlijk breekt met de Belgische regering. Borms zou hem er toe overgehaald hebben (cfr Elza De Clercq). In juni is hij terug. Zijn eerste woorden op Belgische bodem, zegt men, waren "we zullen eens zien hoe lang het hier zal duren".

Hij doet zijn werk. Zijn strijdbare dichtbundel *De Noodhoorn* wordt uitgebreid en herdrukt op 32.600 exemplaren en verspreid op de meetings. Het activistische blad *Het Vlaamse Nieuws* hemelt zijn optredens op. Het sluikblad *De Vlaamsche Leeuw* maakt er spaanders van en laakt zijn afwezigheid waar het echt gevaarlijk wordt. Ook Cyriel Buysse is er niet over te spreken. Intussen moet De Clercq zijn brood verdienen. Hij wordt hoofdredacteur van de *Gazet van Brussel* en krijgt de post van conservator van het Wiertzmuseum in Brussel. Hij kan er de bijhorende woning betrekken met zijn gezin, twee kinderen blijven bij de Piecks in Nederland. De schilder Frits Van den Berghe, eveneens overgekomen, wordt losse medewerker voor kunst en wetenschap aan de *Gazet van Brussel*, en wordt verder bureauchef in het activistisch Ministerie van Openbaar Onderwijs. De Clercq en Van den Berghe stichten in Brussel *Het Algemeen Kunstverbond*.

De bedoeling is kunstenaars te verenigen en vooruit te helpen, Felix Timmermans zal een afdeling oprichten in Lier, maar de zaak dooft uit na de bevrijding.

De Clercq, ofschoon zetelend in de Raad van Vlaanderen, is en blijft een dromer, idealist, levensgenieter, kunstenaar en dichter. Zijn vroegere mentor uit zijn studententijd, professor Fredericq, ziet klaar en formuleert het kleurrijk als volgt: "arme René De Clercq, mijn zatlapgek, mijn brave grote dichter, wat zal hij zijne vingers verbranden" ...

Ondertussen zijn er verschuivingen in het Duitse beleid. Hun toezeggingen binnen de *Flamenpolitik* worden steeds vager en ongebondener. De Clercq droomt nog steeds van een Groot Nederland. Zijn politiek gewicht is onbestaand. Hij wordt "minister" voor spoor, telegraaf en marine (!); de Duitsers doen alles. In november toert hij met Edgard Rietjens drie weken door Duitsland om er de Vlaamse zaak onder de aandacht te brengen en te bepleiten. Berlijn, Hamburg, Bremen en het modelkrijgsgevangenenkamp te Göttingen worden aangedaan. Nog in november verklaart de Raad de Belgische regering in Le Havre vervallen. De Duitsers vinden een en ander te ver gaan. De Clercq brengt, met anderen, met veel vertoon nog een bezoek aan Göttingen.

In december roept de Raad in Brussel de Vlaamse onafhankelijkheid uit. Zij willen de Duitsers voor een voldongen feit zetten. Maar Vlaanderen bekijkt het activisme met lede ogen en gemengde gevoelens. De Raad beseft dat een volksstemming niets zou uithalen.

Intussen blijft De Clercq schrijver en veelal geëngageerd dichter. Hij werkt aan zijn stukken *Maria Magdalena* en *Tamar*. En tussen alle kommer en kwel ontmoet hij dat jaar ook zijn muze. Met alle gevolgen van dien, mogen we wel zeggen.

Een toemaatje. In een dikke voetnoot vertelt Joost over zijn grootvader van vaderszijde, Jozef Pieter Fideel (Piet) Vandommele, in 1917 brancardier achter het front. Op een dag krijgt zijn afdeling bezoek van koning Albert. Piet doet zijn beklag bij de koning, over praktische zaken (bv. geen kolen) en algemene zaken. De koning belooft beterschap en schudt Piet de hand. De hele tijd spraken ze Vlaams, tot woede en verontwaardiging van de koninklijke begeleiders. De dagen daarop komt er inderdaad verbetering, maar Piet wordt bij zijn kapitein, en zelfs de generaal geroepen. Die vegen hem de mantel uit schelden hem de huid vol – in het Frans natuurlijk.

Piet Vandommele (met kat) in een 'abri' bij Oeren (1917)

Het gedetailleerd verslag over **René De Clercq in 1917**, door **Joost Vandommele**, wordt afzonderlijk gepubliceerd in de **brochure 'Heraut van het activisme: René De Clercq in 1917'** en kan **gratis** bekomen worden bij het René De Clercqgenootschap, Deerlijk.

Antoon Flo

KUNSTWERKEN TE KOOP

DE CLERCQ ONGEBONDEN

KOSTPRIJS €12

Een kunstmap met twaalf onvergetelijke gedichten van René De Clercq, mooi geïllustreerd en vertaald in het Frans, Engels en Duits. Geen makkie! Cadans, ritme, eigenheid van de taal en emotie overdragen is geen sinecure. Maar het resultaat is PRACHTIG!

Deze dichtbundel is anders dan alle andere: heel weinig tekst, alleen twaalf losse bladeren in een map. Los en ongebonden zoals René De Clercq zelf. Een jeugdige René, die vrank aankijkt, prijkt op de voorkant van de map. Zijn liefde voor Vlaanderen, voor het volk, het gezin, de natuur, de liefde en de dood vindt men in de gedichten terug.

Uitgave René De Clercqgenootschap

Ontwerp en realisatie Armand Deknudt

REPLICA GRAFMONUMENT RENÉ DE CLERCQ

KOSTPRIJS €90

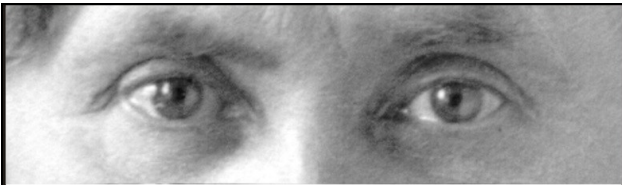
Het René De Clercqgenootschap heeft Philip Moerman, beeldend kunstenaar, opdracht gegeven om replica's van het grafmonument van René De Clercq te maken. Deze replica's worden gemaakt van een originele maquette en zijn in kunststeen gegoten (hoogte: 28 cm).

Wil je een kunstlievende geliefde, handelsrelatie of vriend plezieren met een buitengewoon geschenk, dan kan je nu al deze replica bestellen. Een unieke gelegenheid om bij je thuis te genieten van een betaalbaar kunstwerk van de befaamde Gentse kunstenaar Jozef Cantré.

Info: Jan Dhaluin, Vichtesteenweg 15, 8540 Deerlijk tel.: 056/72.86.70

e-mail: dhaluin.dekeyser@telenet.be

Betaling: BE49 4635 1470 1171 – René De Clercqgenootschap Deerlijk

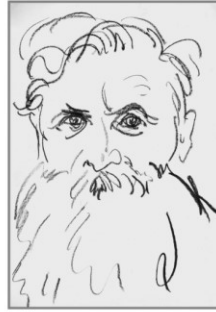

René De Clercq kijkt op de wereld. ... Wij zijn er nog niet ...

ELK ZIET DE WERELD

Elk ziet de wereld vanuit zijn hoek,
een eeuwige zegen, een eeuwige vloek;
een baaierd vol tegenstrijdigheid,
vol grimmige haat en nijdigheid.
Een vijand kweekt ge uit uw vroegste vriend:
de mens moordt de mens en de goden zien 't.
Wie eerlijk wijst op de wenselijkheid
van duldende liefde en menselijkheid,
wordt dromer, dweper, dwaze genoemd,
geschuwd als melaats en tot dolen gedoemd.

Uit de viertalige gedichtenmap: De Clercq ongebonden

René De Clercq klapt Frans

JE NE PEUX T'OUBLIER

Je ne peux t'oublier,
mon simple pays,
parmi les gens de connaissances,
de possessions et d'existence.

Je ne t'ai jamais perdu
des yeux de mon âme,
mon village et ma tour,
la roue chantante de mon père.

Uit de viertalige gedichtenmap: De Clercq ongebonden

De Clercq and the miller of Deerlijk

THE WORLD TURNS WITH WIND

Like windmill sails, so people turn,
up down,
up down.
The high gets low,
the right gets crooked,
the simple miracle.
Blow, blow,
turn, turn!
The miller, ever equal tempered:
the world turns with wind.

Uit de viertalige gedichtenmap: De Clercq ongebonden

Vater De Clercq singt eine Ode an die Mutter

MÜTTERCHEN ALLEIN

Wer wird unser Kindchen wiegen,
wenn's nicht das Mütterchen tut?
Wer wird sein Deckbettchen schieben
bis es kaum durch ein Löchlein noch sieht?
Kleine, kleine,
Mütterch' allein,
wiege, wiege, hin und her,
kleine, kleine,
Mütterch' allein,
kann ohne Wiege nicht sein!

Uit de viertalige gedichtenmap: De Clercq ongebonden